

Sygn. akt II CSK 221/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 lutego 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marian Kocon (przewodniczący)

SSN Grzegorz Misiurek (sprawozdawca)

SSN Maria Szulc

w sprawie z powództwa D.T.

przeciwko Z.S.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 28 lutego 2018 r.,

skargi kasacyjnej powódki

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Ł.

z dnia 23 listopada 2016 r., sygn. akt I ACa .../16,

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w P. wyrokiem z dnia 9 grudnia 2013 r. zasądził od pozwanej Z.S. na rzecz powódki D. T. kwotę 47661,24 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 4 kwietnia 2015 r., oddalił dalej idące żądanie zapłaty i orzekł o kosztach procesu, przyjmując za podstawę rozstrzygnięcia następujące ustalenia i wnioski.

Pozwana Z.S. pozostawała w związku małżeńskim z W.S.; łączyła ich ustawowa wspólność majątkowa. W.S. zmarł w dniu 14 listopada 2011 r. Prawa do spadku po nim nabyły na podstawie ustawy jego żona - pozwana w sprawie niniejszej oraz córka M.S., po ½ części każda z nich. W.S. posiadał w Banku Spółdzielczym w S. rachunek bankowy, na którym małżonkowie gromadzili środki stanowiące ich majątek wspólny; w chwili jego śmierci, na rachunku tym znajdowała się kwota 184185,04 zł. W dniu 14 maja 2012 r. pozwana złożyła w Urzędzie Skarbowym w S. oświadczenie o nabyciu w drodze spadkobrania m.in. kwoty 40542,00 zł, znajdującej się na rachunku bankowym zmarłego W.S., zaznaczając, że suma ta stanowi ¼ część zgromadzonych tam środków.

W dniu 8 maja 2012 r. pracownicy Banku Spółdzielczego w S., opierając się na postanowieniu sądu stwierdzającym prawa do spadku po zmarłym W.S., przelali z jego rachunku na rachunki bankowe pozwanej oraz M.S. kwoty po 92077,52 zł. Po dokonaniu tej operacji M.S. przełała na rachunek bankowy pozwanej kwotę 93700,00 zł w celu umieszczenia jej na rocznej lokacie; pozwana miała zwrócić M.S. pieniądze po upływie terminu lokaty, jednak - mimo skierowania do niej stosownego żądania - nie uczyniła tego. W dniu 30 marca 2015 r. M.S. zawarła z powódką umowę przelewu wierzytelności; w umowie wskazano, że jej przedmiotem jest wierzytelność w kwocie 93700,00 z tytułu niezwróconych środków przekazanych pozwanej celem założenia lokaty terminowej.

Sąd Okręgowy uznał, że - w świetle przytoczonych ustaleń faktycznych - zgłoszone przez powódkę żądanie zapłaty kwoty 93700,00 zł nie może być uwzględnione w całości. M.S. zawarła z pozwaną umowę depozytu nieprawidłowego, bez obowiązku zapłaty wynagrodzenia przez którąkolwiek ze stron (art. 845 k.c.). Umowa ta dotyczyła jednak tylko kwoty 47661,24 zł,

gdyż przelana na rachunek pozwanej suma 93700,00 zł obejmowała również kwotę 46038,76 zł, przypadającą jej z tytułu spadkobrania. Powódka mogła zatem nabyć skutecznie od M.S. w drodze umowy przelewu jedynie wierzytelność z tytułu umowy depozytu nieprawidłowego w kwocie 47661,24 zł, obejmującej środki odziedziczone po ojcu (46038,76 zł) oraz własne oszczędności (1622,48 zł). W takim też tylko zakresie powództwo mogło zostać uznane za usprawiedliwione. Oceny tej nie zmienia fakt, że wszystkie środki zgromadzone na rachunku bankowym W.S. - a nie tylko połowa z nich - zostały przelane na rzecz pozwanej i jej córki w częściach po ½, gdyż w chwili dokonania tej transakcji pozwana nie podnosiła wobec banku twierdzeń zmierzających do obalenia domniemania, że środki te stanowiły własność posiadacza rachunku (art. 725 k.c.). Odsetki należą się powódce - stosownie do art. 455 k.c. - od dnia wezwania do zapłaty.

Sąd Apelacyjny w Ł. wyrokiem zaskarżonym skargą kasacyjną oddalił apelację powódki od wyroku Sądu Okręgowego, zaś na skutek apelacji pozwanej zmienił to orzeczenie w ten sposób, że zasądzoną od pozwanej na rzecz powódki kwotę 47661,24 zł obniżył do kwoty 42164,40 zł, oddalił powództwo w pozostałej części i orzekł o kosztach procesu za obie instancje.

Sąd Apelacyjny nie podzielił zarzutów pozwanej zmierzających do wykazania, że dochodzoną pozwem kwotę 93700,00 zł otrzymała ona od M.S. w drodze darowizny. Uznał, że M.S. i pozwana zawarły nie umowę depozytu nieprawidłowego - jak przyjął Sąd Okręgowy - lecz umowę nienazwaną, której istota sprowadzała się do wspólnego założenia lokaty terminowej; umowa nie regulowała odsetek należnych z tego tytułu. Wskazał, że M.S., dokonując przelewu środków na rachunek pozwanej mogła skutecznie rozporządzić - w wykonaniu tej umowy - jedynie sumą 42164,40 zł. Odziedziczyła ona po zmarłym W.S. taką samą sumę środków zgromadzonych przez niego na rachunku bankowym, jak pozwana; była to - jak wynika ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego - kwota 40542,00 zł. M.S. przelała na rachunek pozwanej kwotę 93700,00 zł, a więc 1622,48 większą od otrzymanej z banku po likwidacji rachunku zmarłego W.S.; umowa przelewu wierzytelności obejmowała zatem - poza środkami przypadającymi jej w wyniku spadkobrania - również tę nadwyżkę.

W skardze kasacyjnej, opartej na obu podstawach kasacyjnych określonych w art. 398³ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c., powódka wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w części oddalającej jej apelację oraz uwzględniającej apelację pozwanej i przekazanie sprawy w tym zakresie Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania, ewentualnie o uchylenie tego orzeczenia w zaskarżonej części i uwzględnienie powództwa w całości.

Pierwszą podstawę kasacyjną skarżąca wypełniła zarzutami naruszenia:

- art. 845 w związku z art. 65 § 1 k.c. przez błędną wykładnię i wadliwe przyjęcie, że pomiędzy pozwaną i jej córką nie doszło do zawarcia umowy depozytu nieprawidłowego;

- art. 844 § 1 k.c. przez jego niezastosowanie i częściowe oddalenie powództwa;

- art. 498 § 1 k.c. przez błędną wykładnię i bezpodstawne przyjęcie, że pozwanej przysługuje wymagalna wierzytelność w stosunku do powódki, nadająca się do potrącenia, z tytułu spadkobrania po W.S.;

- art. 499 k.c. przez błędną wykładnię i uznanie, że pozwana dokonała skutecznego potrącenia wierzytelności przysługującej jej rzekomo w stosunku do powódki, podczas gdy nie złożyła ona skutecznie oświadczenia o potrąceniu ani nie podniosła nawet procesowego zarzutu potrącenia oraz

- art. 96 k.c. przez błędną wykładnię i przyjęcie, że pełnomocnik powódki był upoważniony do odbioru oświadczenia o potrąceniu.

W ramach podstawy naruszenia przepisów postępowania skarżąca podniosła zarzut naruszenia art. 91 k.p.c. przez wadliwe przyjęcie, że pełnomocnik powódki był umocowany do odbioru w jej imieniu oświadczenia o potrąceniu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Ocenę zasadności skargi kasacyjnej powódki wypada poprzedzić przypomnieniem, że ujęcie podstaw kasacyjnych w art. 398³ k.p.c. ma charakter abstrakcyjny, w związku z czym w każdej sprawie muszą być one w sposób właściwy skonkretyzowane. Skuteczne przytoczenie podstawy kasacyjnej wymaga zatem sprecyzowania, które przepisy - oznaczone numerem artykułu, paragrafu

(ustępu) ustawy - zostały naruszone, na czym to naruszenie polegało oraz jaki mogło mieć wpływ na wynik sprawy (zob.m.in. wyroki: z dnia 18 maja 2012 r., IV CSK 496/11, nie publ.; z dnia 27 stycznia 2010 r., II CSK 352/09, nie publ. i z dnia 8 listopada 2013 r., I CSK 36/13, nie publ.). W przypadku naruszenia prawa materialnego konieczne jest wskazanie, czy stanowi ono wynik jego błędnej wykładni, czy też niewłaściwego zastosowania (art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.).

Skarżąca podniosła zarzut naruszenia 845 w związku z art. 65 § 1 k.c. w sposób nieodpowiadający wskazanym wymaganiom; nie sprecyzowała bowiem, na czym miałyby polegać wadliwa wykładnia tych przepisów oraz w jaki sposób - w jej ocenie powinny być one właściwie rozumiane.

Sąd Apelacyjny dokonując wykładni art. 845 k.c. wskazał wyraźnie na istotne elementy treści umowy depozytu nieprawidłowego, dostrzegając wśród nich uprawnienie przechowawcy do rozporządzania środkami pieniężnymi powierzonymi na przechowanie. Uznał jednak, że w rozpoznawanej sprawie tego elementu zabrakło, gdyż oddane pozwanej na przechowanie środki zostały ulokowane na rachunku bankowym, a więc znalazły się w dyspozycji (władztwie) banku. Właściwą płaszczyznę skutecznego zakwestionowania powyższej oceny mógłby stanowić zarzut naruszenia prawa materialnego nie przez jego błędną wykładnię, lecz przez niewłaściwe zastosowanie; tego ostatniego zarzutu skarżąca jednak nie podniosła.

Zamierzonego skutku nie mógł wyrzucić zarzut naruszenia art. 844 § 1 k.c. Niewątpliwie, w świetle tego przepisu przechowawca zobowiązany jest zwrócić składającemu - na jego żądanie - całą sumę przyjętą na przechowanie. Z ustaleń dokonanych przez Sąd Apelacyjny wynika jednak, że M.S. powierzyła powódce - wykonaniu zawartej przez nie umowy - kwotę 42164,40 zł. Gdyby więc nawet uznać - jak chce tego skarżąca - że czynność ta została dokonana w ramach umowy depozytu nieprawidłowego, to wierzytelność M.S. z tego tytułu nie mogła przekroczyć wymienionej kwoty.

U podstaw zaskarżonego wyroku legło stwierdzenie, że M.S. mogła skutecznie przelać na powódkę wierzytelność - przysługującą jej wobec pozwanej na podstawie zawartej między nimi umowy - wyrażającą się kwotą 42164,40 zł.

Zasądzenie tej należności na rzecz powódki od pozwanej nie było zatem rezultatem uwzględnienia zarzutu potrącenia. Pozwana zarzutu takiego nie zgłosiła. Co więcej, konsekwentnie zaprzeczała, aby M.S. przysługiwała wobec niej jakakolwiek wierzytelność; twierdziła przy tym, że przelana na jej rachunek kwota 93700,00 zł stanowiła darowiznę.

Za chybione uznać zatem należy zarzuty naruszenia art. 498 § 1, art. 499 i art. 96 k.c. oraz art. 91 k.p.c. zmierzające do wykazania, że pozwana nie zgłosiła skutecznie zarzutu potrącenia swojej wierzytelności z tytułu spadkobrania po zmarłym mężu z wierzytelnością nabytą przez powódkę w drodze umowy cesji. Zawarte w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku dywagacje dotyczące możliwości podniesienia tego zarzutu są w sprawie bez znaczenia, skoro przedmiotem cesji była tylko wierzytelność w kwocie 42164,40 zł. Dokonując takiego ustalenia Sąd Apelacyjny nie mógłby uwzględnić powództwa do wysokości tej kwoty i jednocześnie uwzględnić zarzutu potrącenia.

Z tych względów Sąd Najwyższy, uznając, że skarga kasacyjna nie zawiera usprawiedliwionych podstaw, orzekł, jak w sentencji (art. 398¹⁴ k.p.c.).

kc

jw